

ДЗЕЕПРЫМЕТНІК (PARTICIPĪUM)

Дзеепрыметнік — гэта форма дзеяслова, якая характарызуецца адзнакамі як дзеяслова (час, стан), так і прыметніка (род, лік, склон).

PARTICIPĪUM PRAESENTIS ACTIVĪ

Participĭum praesentis actĭvi (дзеепрыметнік цяперашняга часу незалежнага стану) утвараецца ад **асновы infectum**. У *nom. sg.* дабаўляецца **-ns** (I, II спражэнне), **-ens** (III, IV спражэнне), у *gen. sg.* **-nt-is** (I, II спражэнне), **-ent-is** (III, IV спражэнне). Перакладаецца даданым азначальным сказам са злучнікавымі словамі *які, што*; *nom. sg./pl.* можна перакладаць дзеепрыслоўем:

Дзеяслоў	Аснова <i>infectum</i>	<i>Prp. praes. act.</i>		Перевод
		<i>Nom. sg.</i>	<i>Gen. sg.</i>	
laudo, 1 — хваліць	laudā-	lauda-ns	lauda-nt-is	які (што) хваліць; хвалячы
doceo, 2 — вучыць	docē-	doce-ns	doce-nt-is	які (што) вучыць; вучачы
scribo, 3 — пісаць	scrib-	scrib-ens	scrib-ent-is	які (што) піша; пішучы
audio, 4 — слухаць	audī-	audi-ens	audi-ent-is	які (што) слухае; слухаючы

Скланяецца як прыметнік 3-га скланення аднаго канчатка на **-ns**.

Узор скланення laudo, āvi, ātum, 1 — хваліць

Склон	Singularis		Pluralis	
	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>
<i>Nom.</i>	lauda-ns		lauda-nt-es	lauda-nt-ia
<i>Gen.</i>	lauda-nt-is		lauda-nt-ium	
<i>Dat.</i>	lauda-nt-i		lauda-nt-ibus	
<i>Acc.</i>	lauda-nt-em	lauda-ns	lauda-nt-es	lauda-nt-ia
<i>Abl.</i>	lauda-nt-i (-e)		lauda-nt-ibus	
<i>Voc.</i>	lauda-ns		lauda-nt-es	lauda-nt-ia

З а ў в а г а. Дзеепрыметнік, ужыты ў значэнні прыметніка, у *abl. sg.* мае канчатак **-i**; дзеепрыметнік, ужыты ў прэдыкатыўным значэнні, у *abl. sg.* мае канчатак **-e**.

PARTICIPĪUM PERFECTI PASSIVI

Participĭum perfecti passĭvi (дзеепрыметнік прошлага часу залежнага стану) утвараецца ад **асновы supĭnum** з дапамогай **канчаткаў -us, -a, -um**:

Дзеяслоў	Аснова <i>supĭnum</i>	<i>Prp. perf. pass.</i>	Переклад
laudo, 1 — хваліць	laudāt-	laudāt-us, a, um	пахвалены
doceo, 2 — вучыць	doct-	doct-us, a, um	навучаны
scribo, 3 — пісаць	script-	script-us, a, um	напісаны
audio, 4 — слухаць	audīt-	audīt-us, a, um	выслуханы

Скланяецца як прыметнік 1—2-га скланення (мужчынскі і ніякі род — па 2-м скланенні, жаночы род — па 1-м скланенні).

**Узор скланення
laudo, āvi, ātum, 1 — хвалиць**

Склон	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
	Singularis		
<i>Nom.</i>	laudāt- us	laudāt- a	laudāt- um
<i>Gen.</i>	laudāt- i	laudāt- ae	laudāt- i
<i>Dat.</i>	laudāt- o	laudāt- ae	laudāt- o
<i>Acc.</i>	laudāt- um	laudāt- am	laudāt- um
<i>Abl.</i>	laudāt- o	laudāt- ā	laudāt- o
<i>Voc.</i>	laudāt- e	laudāt- a	laudāt- um
Plurālis			
<i>Nom.</i>	laudāt- i	laudāt- ae	laudāt- a
<i>Gen.</i>	laudat- ōrum	laudat- ārum	laudat- ōrum
<i>Dat.</i>	laudāt- is		
<i>Acc.</i>	laudāt- os	laudāt- as	laudāt- a
<i>Abl.</i>	laudāt- is		
<i>Voc.</i>	laudāt- i	laudāt- ae	laudāt- a

PARTICIPIUM FUTURI ACTIVI

Participium futūri actīvi (дзеепрыметнік будучага часу незалежнага стану) утвараецца ад асновы *supīnum* з дапамогай суфікса **-ūr-** і канчаткаў **-us, -a, -um**. Абазначае намер; перакладаецца апісальна з дапамогай слоў *які (што) мае намер (у ном. sg./pl. таксама маючы намер)*.

Дзеяслоў	Аснова <i>supīnum</i>	<i>Per. fut. act.</i>	Пераклад
laudo, 1 — хвалиць	laudāt-	laudat- ūr-us, a, um	які мае намер хвалиць
doceo, 2 — вучыць	doct-	doct- ūr-us, a, um	які мае намер вучыць
scribo, 3 — пісаць	script-	script- ūr-us, a, um	які мае намер пісаць
audio, 4 — слухаць	audīt-	audit- ūr-us, a, um	які мае намер слухаць

Скланяецца як прыметнік 1—2-га скланення (мужчынскі і ніякі род — па 2-м скланенні, жаночы род — па 1-м скланенні).

**Узор скланення
laudo, āvi, ātum, 1 — хвалиць**

Склон	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
	Singularis		
<i>Nom.</i>	laudat- ūr-us	laudat- ūr-a	laudat- ūr-um
<i>Gen.</i>	laudat- ūr-i	laudat- ūr-ae	laudat- ūr-i
<i>Dat.</i>	laudat- ūr-o	laudat- ūr-ae	laudat- ūr-o
<i>Acc.</i>	laudat- ūr-um	laudat- ūr-am	laudat- ūr-um
<i>Abl.</i>	laudat- ūr-o	laudat- ūr-ā	laudat- ūr-o
<i>Voc.</i>	laudat- ūr-e	laudat- ūr-a	laudat- ūr-um

Plurālis			
<i>Nom.</i>	laudat-ūr-i	laudat-ūr-ae	laudat-ūr-a
<i>Gen.</i>	laudat-ur-ōrum	laudat-ur-ārum	laudat-ur-ōrum
<i>Dat.</i>	laudat-ūr-is		
<i>Acc.</i>	laudat-ūr-os	laudat-ūr-as	laudat-ūr-a
<i>Abl.</i>	laudat-ūr-is		
<i>Voc.</i>	laudat-ūr-i	laudat-ūr-ae	laudat-ūr-a

PARTICIPIA

ДЗЕЯСЛОВА SUM, FUI, —, ESSE — БЫЦЬ
І ВЫТВОРНЫХ

Дзеепрыметнікі ўтвараюцца толькі ў наступных дзеясловаў:

Дзеяслоў	<i>Pcp. praes. act.</i>	<i>Pcp. fut. act.</i>
sum — быць	—	futūrus, a, um
possum — магчы	potens, entis	—
absum — адсутнічаць	absens, entis	—
praesum — прысутнічаць	praesens, entis	—

SUPINUM

Supīnum (супін) — гэта аддзеяслоўны назоўнік, які абазначае мэту дзеяння пры дзеясловах руху. Перакладаецца інфінітывам, даданым сказам мэты, аддзеяслоўным назоўнікам з прыназоўнікамі *для*, *з*: laudātum venīre — *прыйсці пахваліць; прыйсці, каб пахваліць; прыйсці з пахвалой*.